

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى

İnsanı mükerrem bir varlık olarak yaratıp sayısız lütuflarda bulunan celal ve ikram sahibi Allah’a sonsuz hamd-ü senalar, en büyük ahlak üzere olduğu bizzat Rabbimiz tarafından tescil edilen ve bize en güzel örnek olan Peygamberimiz a.s.’a sonsuz salat ve selam olsun.

Aziz Kardeşlerim!

Bu günkü sohbetimizde Esmâ-i Hüsnâ diye bilinen ve bize Rabbimizi tanıtan Allah’ın güzel isimlerinden bahsedeceğiz. Esmâ-i Hüsnâ nedir? Bize bakan yönüyle Esmâ-i Hüsnâ’nın ehemmiyetinden bahsedip özelden de kıldığımız her namazımızın ardından tekrarladığımız Zü’l Celali ve’l İkrâm ismi celilini anlamaya çalışacağız.

Allah’ı Nasıl Tanıyabiliriz?

Değerli Mü’minler!

Allah’a hakiki manada iman etmek ve kulluğumuzun göstergesi olan ibadetlerimizi içi dolu bir şekilde ifa etmek, ancak O’nu gerçek manada tanımakla mümkündür. Takdir edersiniz ki, insan nasıl bir Allah’a iman ettiğini anlamadığı müddetçe, O’nu hakkıyla sevmeyebilir, bilemez, O’na hakkıyla saygı duyamaz. O halde Rabbimizi tanımalıyız. Peki, Allah hakkında doğru bilgiyi nereden ve nasıl elde edebiliriz?

İnsana, ihtiyaç duyduğu tüm bilgileri kitaplar ve Peygamberler aracılığıyla öğreten yüce Rabbimiz, Kur’an-ı Kerim’de kendi yüce zatından ve sıfatlarından bahsederek bizleri bu hususta bilgilendirmiş ve doğru bir ilah inancına sahip olmamıza imkân tanımıştır.

Allah’a hakkıyla iman etmek, O’nun sıfatlarını bilmeye bağlıdır. O, ancak sıfatlarıyla bilinir ve tanınır. Çünkü Allah’ın zatını anlayıp kavramamız imkânsızdır. İslâm âlimleri (كل ما خطر ببالك فالله تعالى غير ذلك) “Küllü ma hatara bi balik, fellahu teala ğayru zalik” yani “Allah’ın zatı insanın aklına nasıl gelirse gelsin, Allah düşündüğünden başkadır.” derler. İnsan ancak mahlûk yani yaratılmış olanı gördüğü için benzetmeyi de mahlûkata yapabilir veya öyle tasavvur edebilir. Bu da insanı şirke götürür. O zaman Allah’ı ancak sıfatları ve isimleri ile bilebiliriz. Evet, Allah’ın sıfatları vardır ve bunlar, zati ve subuti olmak üzere iki kısımdır.

Zati Sıfatlar: Vücut, Kıdem, Beka, Vahdaniyet, Muhalefetün’lil-havadis, Kıyam bi-Nefsihi.

Subuti Sıfatlar: Hayat, İlim, Semî’, Basar, İrade, Kudret, Kelâm ve Tekvindir.

Bir de Allah’ın isimleri vardır ki, kulların O’nu tanıması ve tam bir iman ile iman edebilmesi açısından büyük önem taşırlar. Bu isimlere Kur’an’ın ifadesiyle Esmâ-ül Hüsnâ diyoruz. Esmâ-ül Hüsnâ hem evren ve insanlara yönelik fiillerinden hem de bizzat kendisine ait özelliklerinden haberdar ederek Allah’ı tanımamızı sağlar.

Allah’ın Elçisi sevgili Peygamberimiz Muhammed Mustafa s.a.v. insanlara ilk olarak tevhidi duyurdu. Tapındıkları işe yaramaz putları bırakıp her şeyi yaratan ve yaşatan, bir olan Allah’a iman etmeye davet etti. Kerim Kitabımız Kur’an, merhameti her şeyi kuşatan, kullarına çok merhametli ve bağışlayıcı olan Allah’ı, Bakara Suresi 255. Ayeti kerimesi ile tanıttı:

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

“Allah, kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır. Diridir, kayyumdur (her şeyi yaratan ve ayakta tutandır). O’nu ne bir uyuklama tutabilir, ne de bir uyku. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey O’nundur. İzni olmaksızın O’nun katında şefaatte bulunacak kimdir? O, kulların önlerindeki ve arkalarındakileri (yaptıklarını ve yapacaklarını) bilir. Onlar O’nun ilminden, kendisinin dilediği kadarından başka bir şey kavrayamazlar. O’nun kürsüsü, bütün gökleri ve yeri kaplayıp kuşatmıştır. (O, göklere, yere, bütün evrene hükmetmektedir.) Gökleri ve yeri koruyup gözetmek O’na güç gelmez. O, yücedir, büyüktür.”

Bu muhteşem ayet-i kerime ile yüzyıllardır süregelen ve fitratı bozulmamış insanların da bir türlü kabul edemediği, bırakın insanlara faydasının dokunmasını, tam aksine insanların korumasına ihtiyaç duyan ve hatta üstüne konan sineği bile uzaklaştırmaya gücü yetmeyen o yanlış “Tanrı” tasavvuru yerine, hiçbir şeye ihtiyaç duymayan, ol demesiyle dilediğini olduran, her şeyi gören ve gözetten doğru bir “İlah” inancı yerleşmiş oldu. Evet, Allah evrene bakan yönüyle kendini bütün mükevvenatın yaratıcısı, yöneticisi olarak tanıtırken, insana bakan yönüyle de “Dost” olarak tanıtıyor ve Bakara 257. Ayet-i kerimesinde bunu bize haber veriyor:

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

“Allah, iman edenlerin dostudur. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Kâfirlerin velileri ise tağuttur. (O da) onları aydınlıktan karanlıklara (sürükleyip) çıkarır. Onlar cehennemliklerdir. Orada ebedi kalırlar.”

Aziz Mü’minler!

İnsan noksanlıkla maluldür, kendine yetmez, ihtiyaçlarını gideremez ve aşkın bir güce muhtaçtır. İnsanı yaratan ve âlemlerin Rabbi olan Allah, yarattığını bilmez mi?

“Yaratan bilmez mi? O, en gizli şeyleri bilir, (her şeyden) hakkıyla haberdardır.” Mülk-14) sözü gereğince, insanı ve insanın ihtiyaçlarını en iyi bilen olduğu için dua kapısını açıyor ve eksikliklerini Rabbinden istemesini buyuruyor:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

“Kullarım, beni senden sorarlarsa, (bilsinler ki), gerçekten ben (onlara çok) yakınım. Bana dua edince, dua edenin duasına cevap veririm. O halde, doğru yolu bulmaları için benim davetime uysunlar, bana iman etsinler.” (Bakara-186)

Yine A’raf Suresi 180. Ayeti kerime ile dua kapılarının zenginliğinden bizleri haberdar ediyor.

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

“En güzel isimler Allah’ındır. O’na o güzel isimleriyle dua edin ve O’nun isimleri hakkında gerçeği çarpıtanları bırakın. Onlar yaptıklarının cezasına çarptırılacaklardır.”

Esma-ül Hüsna Nedir?

“En güzel isimler” anlamındaki Esmâ-ül Hüsna, Kur’ân-ı Kerim ve hadislerde Allah hakkında kullanılan bütün isimleri ifade etmektedir. Her türlü yetkinliğe sahip en yüce varlık olan Allah-ü Teâlâ’nın isimlerinin de en güzel isimler olduğu ayetlerde dile getirilmiştir:

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى

“Allah, kendisinden başka ilah olmayandır. En güzel isimler O’nundur” (Tâhâ 20/8);

هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

“O, yaratan (Hâlik), yoktan var eden (Bâri’), şekil veren (Musavvir) Allah’tır. En güzel isimler O’nundur. Göklerde ve yerde ne varsa O’nu tesbih eder. O, karşı konulmaz güç sahibidir (Azîz), her şeyi yerli yerince yapar (Hakîm)” (el-Haşr 59/24).

Allah’ın isimlerinin “en güzel” diye nitelendirilmesinin pek çok sebebi vardır. Allah’ın bütün isimleri O’nun bu âlemden yüce ve aşkın olduğunu ifade edip kullarda saygı hissi uyandırır, zikirlerde ve dualarda kullanıldığında bu duaların kabulüne vesile olup sevap kazandırır, kalplere huzur verir ve Allah’ın yarattıklarına yönelik rahmetini ve lütfunu hatırlatır. (Temel İslam Ansiklopedisi Esma-yi Hüsna Mad.)

İlâhî isimlerin güzellekle nitelendirilmesinin sebeplerini Ebû Bekir İbnü’l-Arabî şöyle sıralamaktadır:

1. Esmâ-i Hüsna Allah hakkında yücelik ve aşkınlık ifade eder ve kullarda saygı hissi uyandırır.
2. Zikir ve duada kullanılmaları halinde kabule vesile olur ve sevap kazandırır.
3. Kalplere huzur ve sükûn verir, lütuf ve rahmet ümidi telkin eder.
4. Bilginin değeri bilinenin değerine bağlı bulunduğu ve bilinenlerin en şerefli de Allah olduğu için Esmâ-i Hüsna bilgisine sahip olanlara bu bilgi meziyet ve şeref kazandırır.
5. Esmâ-i Hüsna Allah için vacip, câiz ve mümteni’ olan sıfatları içermesi sebebiyle O’nun hakkında yeterli ve doğru bilgi edinmemize imkân verir. (Diyanet İslam Ansiklopedisi Esma-i Hüsna Mad.)

Esma-i Hüsna’nın Sayısı

Esmâ-yi Hüsna’nın sayısı konusunda akla ilk olarak, “Esmâ hadisi” diye bilinen ve güvenilir pek çok hadis kaynağında yer alan hadis gelir:

عن أَبِي هُرَيْرَةَ (ر) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا، مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ

“Allah’ın doksan dokuz ismi vardır. Kim bu isimleri (öğrenip gereğiyle amel ederek) sayarsa/ezberlerse cennete girer” (Buhârî, “Tevhîd”, 12; Müslim, “Zikir”, 5-6; Tirmizî, “Daavât”, 82).

Bu hadis, Allah’ın doksan dokuz ismi olduğuna işaret etmektedir. Ancak İslam âlimleri, bu hadiste geçen “doksan dokuz” ifadesinin Allah’ın isimlerini bu sayıyla sınırlandırmak için değil, çok fazla olduğunu ifade etmek için kullanıldığını belirtmişlerdir. Nitekim Hz. Peygamber bir duasında Allah’ın insanlara bildirdiği isimler yanında, sadece bazı kullarına bildirdiği ya da hiç kimseye bildirmediği isimlerinin de olduğunu söylemiştir: **“Allahım! Kendine isim olarak verdiğin yahut kullarından birine öğrettiğin yahut kitabında bildirdiğin ya da kimseye bildirmeyip sadece kendin bildiğin her bir isim**

ile senden istiyorum” (Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, I, 391). (Temel İslam Ansiklopedisi Esmâ-yi Hüsna Mad.) diye dua etmesi bize bu hakikati haber veriyor.

Esmâ-i Hüsna, müminlerin imanlarını artırmaları, hayata tutunmaları ve zorluklarla mücadele edebilmeleri ve sonuçta ahiretlerini imar etmeleri açısından büyük önemi haizdir.

Allah Rasûlü Esmâ Hadisinde, Allah’ın isimlerini ezberlemenin inananlara cennet kapılarını aralayacağını haber vererek şöyle buyuruyor:

“Kim bu isimleri (öğrenip gereğiyle amel ederek) sayarsa cennete girer.” (Buhârî, Şürûât, 18)

Hadiste geçen “ihşâ” fiili, sözlük anlamı itibarıyla “saymak” anlamına gelse de, hadis âlimlerimizin ifade ettiği gibi, saymaktan maksat, Allah’ın isimlerini kuru kuruya okumak değil, bu isimlerin anlamlarını öğrenmek, bu isimlerle duada bulunmak ve bu isimlerin ihtiva ettiği ilâhî ahlâkın gereğiyle amel etmektir.

İmam Gazali Esmâ-ül Hüsna Şerhi isimli eserinde, Allah’ın isimlerini sadece lafzen okumayı hayvanların herhangi bir sözü işitmesine, kelime anlamları ile ezberlemenin ise çocukların bile yapabileceği bir şey olduğunu vurgular ve bu mertebelerin insan için övünülecek bir şey olmadığını söyler. Gazali, Allah’ın isimlerini ezberleyip sayma hadisini Allah’ı sıfatlarıyla iyi tanıyıp O’nun ahlakı ile ahlaklanmak demek olduğunu ifade eder.(Gazali, Esmâ-ül Hüsna Şerhi 1. Bölüm / 4. Kısım) Buna göre kul, Allah’ın el-Adl ismini anlayıp özümseğinde kendisi de adaletli biri olur. Adaletli olunca Allah’ın sevgisine mazhar olur zira Hucurat Suresi 9. ayeti kerimede;

وَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۚ فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا ۚ لَا تَبَدِّلُهَا ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

“Adaletli davranın. Çünkü Allah, adaletli davrananları sever.” buyuruyor.

Demek ki bu isimlerin anlamları ile birlikte ezberlenmesi, mümin kulların rablerini tanımasına ve dolayısıyla bir taraftan Allah’ın esmasını davranışlarında yansıtip iyi bir kul olmasına yardımcı olurken, öteki taraftan noksan olduğu hususiyetlerde Allah’ın ilgili ismini zikrederek Allah’a dua etmesine olanak sağlar.

İnsan noksanlıkla maluldür demiştik, mesela günah işleyebilen bir varlıktır. Allah öyle lütuf sahibidir ki, kulu günahından dolayı pişman olunca kuluna “et-Tevvab” yani tövbeleri çokça kabul eden ismiyle tecelli eder ve günahından dönme şansı verir. Kul Rabbinden bağışlanma dilediğinde, Allah’ı bağışlayıcı olarak bulur. Bu müjdeli hakikati Nisa Suresi 110. ayette bize şöyle haber verir:

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا

“Kim bir kötülük yapar, yahut kendine zulmeder, sonra da Allah’tan bağışlama dilerse, Allah’ı çok bağışlayıcı ve çok merhamet edici bulur.”

Hatta günahından samimi bir tövbe ile uzaklaşıp salih amel işlediğinde, yüce Rabbimiz kulunun günahlarını sevaba çevirmek kaydıyla affedeceğini müjdeler:

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

“Ancak tövbe edip de inanan ve salih amel işleyenler başka. Allah işte onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.” (Furkan-70)

Anlaşıyor ki, müminlerin dinî duygularının ve gönül hayatlarının gelişmesinde, Allah ile olan bağlarının kuvvetlenmesinde Esmâ-ül Hüsna'nın önemli bir yeri vardır.

ESMÂU'L-HÜSNÂ İLE TEVESSÜL

Muhakkak ki yüce Allah'a isimleriyle ve sıfatlarıyla dua etmek O'na daha sevimlidir. **“En güzel isimler Allah'ındır. O halde O'na onlarla (=Esmâ-ul Hüsna) dua edin”** (A'râf, 7/180.) Bu ayeti kerime ile Cenab-ı Hak zaten Allah'ın isimlerini vesile kılarak O'ndan istememizi emretmektedir. Bu şekilde yapılan dua şirkten uzak olması hasebiyle kabule şayandır.

Kur'an-ı Kerim'in hem müfessiri ve hem de en doğru uygulayıcısı olan Peygamber Efendimiz a.s. bu ayeti kerimenin emri mucibince çoğu zaman esmaül hüsna ile dua ederdi: **“Ey Allah'ım! Muhakkak ki ben hamdi sana has kılarak senden istiyorum. Senden başka hiç bir ilâh yoktur. Sen Mennan'sın. Göklerin ve yerin yaratıcısısın. Ya Ze'l-Celâli ve'l-İkrâm”**. Ve başka bir hadiste ise **“Muhakkak ki ben, senin tek, Samed, doğurmamış ve doğurulmamış, eşi ve dengi olmayan Allah olduğuna şehadet ederek senden istiyorum.”** Diğer bir hadiste de şöyle buyurmuştur: **“Ey Allah'ım! Muhakkak ki ben gaybı bilen ilmin ile ve yaratmaya muktedir olan kudretin ile senden istiyorum”** [Ahmed b. Hanbel, 4/264; Hâkim, Müstedrek, 1/524; İbn Hibbân, Sahîh, 3/213.]

(ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ - الْجَلِيلُ)

ZÜ'L-CELÂLİ VE'L-İKRÂM

Allah'ın adı anıldığında tazimlerini ifade etmek isteyen müminlerin çokça kullandıkları **“Celle Celalühu”** ifadesinde de zikrettiğimiz Celal sıfatı Allah'ın ululuk ve azamet sahibi olduğu anlamına gelir.

Yüce Rabbimizin bu ismini her namazımızda selamdan sonra zikrediyoruz. Hz. Sevban (r) rivayet ediyor: **“Resûlullah (as.) selam verip (namazdan çıkınca) üç kere istiğfarda bulunup:**

“Allahümme ente'sselâm ve minke'sselâm tebârekte ve teâleyte yâ ze'lcelâli ve'l-ikrâm. (Allah'ım sen selamsın. Selamet de sendendir. Ey celâl ve ikrâm sâhibi sen münezzehsin, sen yücesin)” derdi. [Müslim, Mesâcid 135, (591); Tirmizî, Salât 224, (300); Ebû Dâvud, Salât 360 (1513); Nesâî, Sehv 80, (3, 68).]

Selam olan yani esenlik veren Allah olduğu gibi selamete erdiren de Allah'tır. Karanlıktan sonra aydınlığı getirdiği gibi, ölümden sonra dirilti de O'dur. Tohumun toprağa atılmasını emrettiği gibi tohumu çatlatıp yeşerten de O'dur. Hastalığı da şifayı da veren Allah'tır. Zorluktan sonra kolaylığı veren yine Allah'tır. Allah c.c. kulunu bazen sınamak bazen terbiye etmek için önce Celal ismiyle tecelli eder akabinde kuluna ikram eder.

Değerli Mü'minler!

Allah'ın Zü'l-celâli ve'l-ikrâm ismi, Rahmân suresinde iki yerde geçer. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ / كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ

“Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır. Celâl ve ikram sahibi olan Rabbinin yüzü (zatı) bâkî kalacaktır.” (Rahmân, 26, 27.)

تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

“Celâl ve ikram sahibi olan Rabbinin adı ne yücedir.” (Rahmân, 78)

Kurtubî, “Zü’l-celâli ve’l-İkrâm” cümlesinin anlamı hakkında şunları söyler: “Zü’l-celâli ve’l-İkrâm, azamet ve ikram sahibi olan demektir. Celâl; azamet, yücelik, ululuk, ulaşılması mümkün olmayan büyüklük ve izzet vasıflarına sahip olmak, varlıklara has sıfatlardan uzak olmak demektir. O hâlde celâl, Allah’ın zatına has bir sıfattır. Zü’l-İkrâm ise, ikram sahibi demektir. İkrâm, nimet verme anlamındaki “in’am” sözcüğünden daha özel bir anlam taşır. İn’am genel, ikram ise özeldir. Çünkü in’am sahibi, kendi fazlından nimeti hak edene verdiği gibi, katında hiçbir değeri olmayan kimseye de verebilir. Allah’ın kendisine isyan edenlere, emir ve yasaklarına aykırı davrananlara nimet vermesi bunu göstermektedir. Çünkü yarattığı tüm canlılara Rezzak ismi şerifi ile rızık veriyor. Bu tür nimet, ikram olarak adlandırılmaz. İkrâm, nimet verenin değer verdiği, sevdiği kimselere nimet verdiğinde kullanılır.

Bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber: **“Yâ Ze’l-celâli ve’l-İkrâm’ı sıkça tekrarlayınız. Ey celâl ve ikram sahibi diye dua ediniz ”** buyurmaktadır.[Hâkîm, 1/499.]

Zül Celali vel İkrâm, Esma-ül Hüsna içinde “ zül” ön eki ile gelen tek isimdir. Celal kısmından bakınca cefa görünür ama İkrâm bölümünden bakınca cefa sefaya dönüşür.

Dikkat edilirse Rabbimiz, Celal olan Allah demiyor, Celal sahibi Allah buyuruyor . Celal olmak ve Celal sahibi olmak birbirinden farklıdır. Allah Cemal sıfatlarına da sahiptir. Rahman, Rahim, Tevvab, Ğaffar vs. gibi isimler Rabbimizin Cemal sıfatlarına da sahip olduğunu gösteriyor. Bir taraftan benim rahmetim her şeyi kuşattı buyururken öteki taraftan, zalimlere, kâfirlere ve her türlü haddi aşanlara Celal sahibi olduğunu da “Azabım şiddetlidir” ikazı ile hatırlatıyor.

Allah’ın bu ismi şerifi, zalimlere korku, mazlumlara ise teselli oluyor. Gazze’de, Doğu Türkistan’da veya dünyanın neresinde olursa olsun, zulüm gören Müslüman kardeşlerimize acımasızca saldıran katil sürülerine Celal sıfatıyla sesleniyor ve azabının mutlaka onları kuşatacağını haber veriyorken, zulme maruz kalan kardeşlerimize de şehadet gibi büyük mertebeler lütfederek, cennette gözlerin görmediği, akılların bile hayal edemediği sonsuz nimetlerle İkrâm edeceğini müjdeliyor.

Zül Celali vel İkrâm ismi; “Her zorlukla birlikte kolaylık var” (İnşirah 5) ayetinin tefsiri hükmündedir.

Mü’minlere bakan yönüyle Celal isminin tecellisi hayatın zorlukları ve nefsin istemediği şeylerin başa gelmesidir. Hastalık insana zor gelir, zira ağırları olur, uyku uyuyamaz, iştahı kesilir yemek yiyemez, çalışamaz. İlk bakışta bu tercih edilen bir şey değildir ve zorluktur. Rabbimiz bu aşamada kuluna Celal Sahibi olarak tecelli etmiştir. Artık bu süreci menfaate dönüştürmek insanın elindedir. Kul başa gelene sabreder ve mükâfatını ikram sahibi olan Allah’tan beklerse, Allah kendi şanına yakışır şekilde kuluna ikram eder. O hastalık o kulun Rabbine daha samimi bir şekilde iltica etmesine vesile olur. Allah’ı daha çok zikreder, daha çok dua eder, sahip olduğu sağlık nimetinin kıymetini daha iyi anlayıp tefekkürünü artırır ve hastalık o kişi için haddi zatında manevi hastalıklarına şifa olur. İkrâm sahibi Allah ise kuluna zikrinden, duasından, tefekküründen dolayı hasenat yazar ve elemi kederini günahlarına kefaretle kılar. Öyle buyurmuyor mu Peygamber Efendimiz a.s. :

مَا مِنْ مُصِيبَةٍ يُصَابُ بِهَا الْمُسْلِمُ إِلَّا كَفَّرَ بِهَا عَنْهُ، حَتَّى الشَّوْكَةُ يُشَاكُّهَا عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ

Hız. Âişe"den nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Batan bir diken bile olsa başına gelen her musibet/acı, Müslüman"ın günahlarına kefarettir olur." (Müslim, Birr, 49;Muvatta" , Ayn, 3)

Hikmet ehli meseleye bu cihetten baktığı için, Allah'ın celalinin içinde ikram olduğunu söylerler.

Niyazi Misri; **"Derman arardım derdime, derdim bana derman imiş"** derken bu sırta vukufiyetinden derdini kurtuluşunun vesilesi olarak görüyor. Yine ilahi aşkı zirvede yaşayan şairlerimizden Fuzuli;

Aşk derdiyle hoşem el çek ilacımdan tabib / Kılma derman kim helakim zehri dermanındadır

diye terennüm ederken, derdi ile barışık olduğunu ve o derdinin kurtuluşuna vesile olacağını, Rabbimizin affına ve ikramına mazhar olacağını biliyor. Yok eğer tabip ilaç ile onu şifayab etmeye çalışırsa, tabibin ilacı kendisi için manevi açıdan zehir olacağını dile getiriyor. Arifler, Allah'ın Celal sıfatının tecellisinin akabinde sabredenlere sonsuz ikramların olduğunu bilirler.

Abdülkahir el-Bağdadi, azamet ve heybet bildiren celâl ile, lütuf ve ihsan ifade eden ikrâm kelimelerinin bir araya getirilmesinin hikmetini kulların korku ile ümit arasında yaşamalarının gerekliliğiyle açıklamıştır. Yani Allah mülkünde dilediği gibi tasarruf etme yetkisine sahiptir. O dilerse kuluna Adalet ile muamele eder ve günahları karşısında Celal ismi ile tecelli eder, dilerse Affı ile muamele edip kuluna ikram eder. Bu hakikat karşısında kul ise korku ve ümit halinde bulunur. (Diyanet İslam Ansiklopedisi/ Zül Celali vel İkrâm Mad.)

Zül Celali vel İkrâm ismi celili bize, Bakara suresi 155. ayeti hatırlatıyor:

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ

"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla, bir de mallar, canlar ve ürünlerden eksilterek deneriz. Sabredenleri müjdele."

Bu ayeti kerimede açıkça görüldüğü üzere Allah kulunu, korkuyla, açlıkla, canından ve malından eksilterek imtihan edeceğini yani kuluna Celal ismi ile tecelli edeceğini haber veriyor ve Celal isminin tecellilerine sabreden kullarına " El İkrâm" ismi şerifi ile karşılık vereceğini müjdeliyor adeta.

Eyüp a.s.'ı da öyle imtihan etmemiş miydi? Önce oğullarını aldı, sonra malını, sonra da sağlığını. Eyüp a.s. ise o meşhur Eyüp Sabrı ile hiç isyan etmeden Rabbine teslim oldu. Ne zamanki hastalığı kulluk görevini ifa etmeye mani oldu, işte o zaman Celal sahibi olan Allah'ın, İkrâm sıfatına iltica etti:

وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

"Eyyub'u da hatırla. Hani o Rabbine, "Şüphesiz ki ben derde uğradım, sen ise merhametlilerin en merhametlisisin" diye niyaz etmişti."

Dualara icabet eden Rabbimiz ise:

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا وَذِكْرَىٰ لِلْعَابِدِينَ

"Biz de onun duasını kabul edip kendisinde dert namına ne varsa gidermiştik. Tarafımızdan bir rahmet ve kullukta bulunanlar için de bir ibret olmak üzere ona ailesini ve onlarla beraber bir mislini daha vermiştik." (Enbiya Suresi-83,84)

Zül Celali vel İkrām ismi aynı zamanda, yöneticilerin ve yetki sahibi kimselerin, evin terbiyecisi olan ana-babaların da ibret alması gereken bir isimdir.

Zira Allah'ı Teala, insanlara zulmedenleri Celal ismi ile cezalandırıyor. Mesela toplumun yapısını zina gibi bir ahlaksızlık ile bozan zanilere Nur Suresi 2. ayeti kerimesi ile ceza verilmesini emrediyor. İki kişinin şahsında Celal ismi ile tecelli eden Rabbimiz, hem toplumu kötülüklerden koruyarak ikram etmiş hem o kişiler tövbe ederlerse, affetmekle onlara da ikram etmiş oluyor.

Bu bağlamda, tıpkı sünnetullahta olduğu gibi, devlet ve her yetki sahibi kişiler de insanların zulme ve haksızlığa maruz kalmamaları için suçlulara celal sıfatıyla tepki gösterirler ve bu vesileyle masum insanları kötülüklerden korumuş ve dolayısıyla onlara ikram etmiş olurlar. Devlet, sistemli ve kasıtlı olarak suç işleyenleri, çocuk istismarcılarını, çocuk katillerini vs. caydırıcı cezalara çarptırırsa, kimse kolay kolay insanların ırzına, malına canına zarar veremez. Devletin caydırıcı cezaları her ne kadar sadece mağdurlara ikram gibi görünse de, haddi zatında suça meyli olan insanları da suç işlemekten alıkoyacağı için öyle kimselere de ikram olmuş olacak.

Evladının dini ve dünyası için dertlenen anne-babalar çocuklarını sabah namazını kılmaları için o tatlı uykudan uyandırırken celal sıfatlarıyla amel ediyorlar ama aynı zamanda hem günlerinin, hem ömürlerinin bereketli olması ve hem de hesabı verilebilir bir hayat yaşamalarına yardımcı oldukları için haddi zatında çocuklarına ikram etmiş oluyorlar.

Bu örnekler çoğaltılabilir, asıl mesele hadiselerle bu zaviyeden bakabilmektir.

Şunu anlıyoruz ki; Allah'ın celal sahibi olması kâfirler ve zalimler açısından korkulması gereken bir sıfat olup buna karşılık müminler açısından bazen te'dib bazen de kefarete olabilmekte ve dolayısıyla her halükarda müminin faydasına olan bir sıfattır.

Değerli Müminler!

Dünyanın imtihan yeri olduğunu unutmadan, başımıza gelen istenmeyen her bir halimizde hikmetler olduğunu bilmeliyiz. Allah biz inanan kullarına bazen Celal sıfatıyla tecelli edebilir. Böyle bir tecelli ise, Mevlana'nın dediği gibi, **“Halıcının halıyı sopayla dövmesi halıya eziyet etmek istemesinden değil, bilakis üzerindeki tozlardan temizlemek içindir”**. Allah hiçbir kuluna zulmetmez. Hiç kimseyi unutmaz, herkesi ziyadesiyle memnun edecek kadar cömert ve ikram sahibidir. Sabredip O'na güvendiğimizde Eyüp a.s.'ı taltif ettiği gibi inşallah bizi de öylece taltif eder:

إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ

“Gerçekten biz Eyyub'u sabreden bir kimse olarak bulduk. O ne güzel bir kuldu! O, Allah'a çok yönelen bir kimse idi.” (Sad-44)

Ramazan ayında orucun bize farz kılınmasını Celal sahibi Rabbimizin hikmetli bir emri olarak kabul edip gereğince amel ediyoruz. İlk görünüşte Allah insanları aç ve susuz bırakmakla sanki onları cezalandırıyor gibi görünse de hikmet boyutundan bakıldığında orucun hem insan sağlığına hem de insanın gönül dünyasına paha biçilmez faydalar kazandırdığını görürüz. Daha dünyadayken Rabbimizin bize ikram etmeye başladığına şahit oluyoruz. Ahirete bakan yönüyle ise Allah c.c. **“Oruç benim içindir ve oruç tutanı ben ödüllendireceğim”** diye müjde vererek ikram sıfatıyla bize olan merhametini gösteriyor.

Nefsin tüm olumsuz tazyikine karşı malımızın zekâtını veriyoruz, fitre ve sadakalarla Rabbimizin günahımızdan dolayı bize karşı olası öfkesini dindiriyor ve sonuçta bize ikram sahibi olarak muamelede bulunmasını umuyoruz.

Evet, hayatın zorlukları bizi yıldırmamalı. Biz Müslümanız elhamdülillah. İnşirah suresinin **“Her zorluktan sonra kolaylık var”** müjdesini unutmayalım. Her karanlık, peşindeki aydınlığa gebedir. Allah Zül Celali vel İkrâm olandır. Eğer hayatımızın bir anında Celal ismi ile tecelli etmişse, ona bağlı olarak sabreden kullarına sayısız ikramlarının olduğunu hiç unutmayalım.

Rabbimizin bu mübarek ismi şerifi ile tevessül edip, Rasûlullah Efendimizin dilinden yalvaralım Rabbimize:

“Ey Celal ve İkrâm sahibi Allahım! Kendine isim olarak verdiğin yahut kullarından birine öğrettiğin yahut kitabında bildirdiğin ya da kimseye bildirmeyip sadece kendin bildiğin her bir isim ile senden istiyoruz” (Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, I, 391). *(Temel İslam Ansiklopedisi Esmâ-yi Hüsnâ Mad.)*

Ey Celal ve İkrâm sahibi Allah’ım, bizleri karanlıktan aydınlığa çıkar. Bizlere merhamet et, bize acı. Ramazan Ayını hakkımızda mübarek kıl, bu ayı en güzel şekilde değerlendirip senin sonsuz ikramlarına bizleri nail eyle. Amin...